

Punahärö

Cinnoberbagge
Cucujus cinnaberinus

Uhanalaisuusluokka (IUCN): äärimmäisen uhanalainen (CR)

EU:n lajikoodi: 1086

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)

Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)

BOR suojelutaso epäsuotuisa huono, vakaa

Luonnehdinta

Punahärö on melko kookas (11–15 mm), hyvin litteä ja huomiota herättävän näköinen kovakuoriainen. Se on kokonaan punainen, vain etuselän reunat ja suuosat ovat mustat. Laji on helppo tunnistaa, tosin sekaannusta voivat aiheuttaa eräät muut litteät ja punaiset kuoriaiset. Toukka on helpompi löytää kuin aikuinen, mutta punahärön toukka muistuttaa erehdyttävästi kahden helokuoriaislajin toukkia.

Elinympäristö ja levinneisyys

Punahärön toukka elää suurten, vioittuneiden haapojen kuoren alla, missä nilakerros on vielä kostea. Se viihtyy erityisesti pystyissa, mutta sitä tavataan myös kaatuneiden puiden rungoissa. Lajia tavataan Suomen ulkopuolella yleisesti haavan lisäksi tammella ja lehmuksella sekä satunnaisesti toukkia on löydetty myös havupuista, Suomessakin varmuudella kuuselta.

Punahärön suosiossa ovat ilmeisesti erityisesti tulen vioittamat haavat, tosin Suomessa tästä on havaintoja vain 1800-luvun alkupuolelta Yläneeltä. Punahärön kehitysaika on kaksivuotinen. Toukka koteloituu kuoren alle ja aikuistuu loppukesällä. Aikuinen punahärö talvehtii ja lisääntyy keväällä. Punahärö on Suomessa eteläinen laji ja se on ilmeisesti aina ollut harvinainen. Nykyisin sen ainoat elinvoimaiset kannat ovat Evolla ja Kuhmoisissa. Esiintymät ovat varsin pienialaisia, tosin yksittäisiä havaintoja on tehty muuallakin ympäristössä. Punahärö tavattiin 1980-luvulla Mäntsälän Mustametsässä, josta sen arvioidaan hävinneen sopivien elinpuiden puutteessa.

Nykytila ja uhkatekijät

Punahärö on taantunut selvästi sopivien isojen, hitaasti kuolevien haapojen vähenemisen myötä. Uusia jättiläshaapoja sisältäviä metsiköitä ei ehdi muodostua punahärön tarpeisiin riittävän nopeasti. Useimmat aikaisemmat löytöpaikat ovat muuttuneet niin, ettei laji voi elää enää niissä. Lisäksi useimmat eteläisimmän Suomen vanhojen metsien suojelukohteet ovat hyvin pieniä, jolloin kookkaiden haapojen jatkumo voi katketa.

Hoitosuositukset

Punahärö on rauhoitettu ja erityisesti suojeltava luontodirektiivin laji. Erikokoiset haavat säästetään punahärön elinympäristössä ja lähialueilla. Kuolleet pysty- ja maapuut jätetään metsiin. Kaikki mahdollisesti löytyvät uudet punahäröesiintymät tulee suojella.

Lähteet

Ilmonen, J., Ryttylä, T. & Alanen, A. (toim.). 2001. Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet – Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 510. 177 s.

Kallonen, S., Mannerkoski, I. & Ilmonen, J. 2009: Metsähallituksen vastuu-lajien tila ja suojelutaso vuonna 2006. Punahärö – *Cucujus cinnaberinus* Scopoli. – Tietolomake, lajit. Metsähallitus, 4 s. https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/punaharo_2006.pdf

Mattila, J. 2017. Punahärö (*Cucujus cinnaberinus* Scopoli, 1763). Julk.: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 116–119. Suomen ympäristö 1/2017.

Rassi, P., Alanen, A., Kemppainen, E., Vickholm, M. & Väisänen, R. 1986. Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunnan mietintö. Osa II. Suomen uhanalaiset eläimet. Komiteamietintö 1985:43, Ympäristöministeriö. 466 s.

Kuva: Pekka Malinen, Luomus, CC-BY-SA-4.0